

ISSN 1513-5462

วารสารช่อพะยอม

CHOPHAYOM JOURNAL

ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2558
Vol.26, No.1, January - June 2015

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วารสารช่อพะยอม
ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) พ.ศ. 2558

CHOPHAYOM JOURNAL

Vol.26 No.1 (January-June) 2015

ISSN 1513-5462

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตำบลตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 44000

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการสาขาสังคมวิทยา สาขาศิลปศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการในสาขาสังคมวิทยา สาขาศิลปศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์
3. เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการและผู้สนใจได้นำเสนอผลงานวิชาการในรูปแบบบทความวิชาการ
4. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการเรียนรู้สาขาสังคมวิทยา สาขาศิลปศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน	ผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรกุล	คนปกติ
ดร. พิทยวัฒน์ พันระศรี	รองคนปกติ
อาจารย์นิชาภา ยศุตมธาดา	รองคนปกติ

กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม
จำนวนพิมพ์ 300 เล่ม

ทุกบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารช่อพะยอม

สาขาสังคมวิทยา สาขาศิลปศาสตร์ และสาขาศึกษาศาสตร์

ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI

สารบัญ

หน้า

บทความทางมนุษยศาสตร์

- ชอกะบังไทเลย : วัฒนธรรมเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลย 13
Sorkabungthailoei : Culture Folk music instrument of Loei Province
พงศ์พัฒน์ เหล่าคนคำ สรวงสุดา สิงขรอาสน์ และ ธนภร เฟ่งศรี
Phongphat Laokhonka Srungsuda Singkonas and Tanaporn Phangsri

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากเพลงกล่อมเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย 23
ผู้ไทและไทย้อในเขตจังหวัดสกลนคร
I-SAN LOCAL WISDOM FROM LULLABY ETHNIC THAI LAO,
THAI YOY, PHUTHAI AND THAI NYAW IN SAKON NAKHON PROVINCE.
สตีตย์ ภาคมฤค
Satit Pakmaluk

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่ดี 35
ของพลายงามในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน
The interactions effects of psychological and social factors on academic
and virtue behaviors of Play-Ngam in Thai Literature “Khunchang Khunphan”
ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
Chomphunut Makemuengthong

บทความทางสังคมศาสตร์

- รูปแบบการสร้างเกษตรกรต้นแบบโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ดำเนินงาน 47
ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร
A Model for Professional Farmers Based on the Philosophy of Sufficiency
Economy in Responsible Areas of The Puparn Royal Development Study
Center in SakonNakhon Province
วัชรพงศ์ ศรีสำราญ ศักดิ์พงศ์ หอมหวล และ อนุกุล วัฒนสุข
Watcharapong Srisamran Sakpong Homhuan and AnukulWatanasuk

ยเอ็ด	57	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลลำโรง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม The People's Participation in Setting up the Development Plan of Tambon Samrong Administrative Organization, Na Chueak District, Maha Sarakham Province อะริน ศรีสุนา และ อลงกรณ์ อรรถแสง Aring Sri-Suna and Alongkorn Akkasang	113
, KALASIN	67	ประสิทธิผลการบริหารความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี THE EFFECTIVENESS OF THE TRANSPARENCY MANAGEMENT OF PATHUM THANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION รังสิต ไยยง เกษมชาติ นเรศเสนี และ อิมรอน มะลูลีม Rangsit Yaiyoong Kasemchart Naressenie and Aimran Maluleem	123
	75	การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาจีนเพื่อความเข้าใจด้วยรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 The development of reading comprehension skill Chinese language by Hunter's teaching and learning activity for Mattayomsuksa 6 students. นิจพร จันทรดี โสภี อุ๋นทะยา และ ธนานันท์ ตรงดี Nitjaporn Jandee Sopee Untaya and Thananan Trongdee	133
ว	89	รูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ A Model of Creative Geosocial-Based Development Process of Educational Quality in Small Schools ศาสตรา ปาสาบุดร ศักดิ์พงศ์ หอมทวล และ วิมลมาศ ปฐมวนิชกุล Sattra Pasabut Sakpong Homhuan Wimonmas and Phatomwanichagoon	145
TRY	103	การเปรียบเทียบผลการเรียนประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิทยาศาสตร์ โดยการเรียนรู้แบบผสมผสานตามรูปแบบการเรียนรู้ของ Lin และ Mintzes กับรูปแบบวัฏจักร การเรียนรู้ 5 ขั้น ที่มีต่อความสามารถในการโต้แย้งและการคิดวิพากษ์วิจารณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน Comparisons of Effects Learning Socioscientific Issues Using the Mixed Methods based on Lin and Mintzes Method and the 5E Learning Cycle Approach on Argumentation and Critical Thinking of Matayomsuksa 5 Students with Different Learning Achievement Motives ศศินันท์ วงศ์อนันต์ จีระพรรณ สุขศรีงาม และปรเมษฐ์ จันทร์เพ็ง Sasinan Wonganan Jeeraphan Suksringarm and Poramath Janpeng	157
e Study			

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากเพลงกล่อมเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย
ผู้ไทและไทย้อยในเขตจังหวัดสกลนคร
I-San Local Wisdom From Lullaby Ethnic Thai Lao,
Thai Yoy, Phuthai, and Thai Nyaw in Sakon Nakhon Province.

สถิตย์ ภาคมฤค¹
Satit Pakmaluk¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานจากเพลงกล่อมเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย ผู้ไท และไทย้อย ในเขตจังหวัดสกลนคร พบว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านการใช้ภาษาวรรณศิลป์ในการประพันธ์และเลือกเฟ้นถ้อยคำที่บ่งชี้อารมณ์ความรู้สึก นอกจากนี้ ภูมิปัญญา ด้านสังคมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กยังได้สอนแง่คิดสำคัญที่ช่วยชี้ให้เห็นวัฒนธรรมทางสังคมเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการขับเคลื่อนให้สังคมดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น, เพลงกล่อมเด็ก, ภูมิปัญญาภาษา, ภูมิปัญญาสังคม.

ABSTRACT

The purposes of this study were to study I-san local wisdom from lullaby of ethnic Thai Laos, Thai Yoi, Phuthai and Nyaw in SakonNakhon area. The result of the study found that, lullaby was the literature to reflective local wisdoms in terms of literary language in the literature. and selected words indicating emotions. Moreover, social wisdom is depicted in a lullaby in a lullaby to teach portent consideration to point out the social culture which Was a knowledge to social propel to appropriate actions.

Keywords : local wisdom, lullaby, language wisdom, social wisdom

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหน่วยหนึ่งทางวัฒนธรรมเป็นรากเหง้าของสังคมที่สะท้อนพัฒนาการและกระบวนการเอาตัวรอดของสังคมจากภัยธรรมชาติ การเมือง ความเชื่อ เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ในโลกได้อย่างสงบสุขในกระบวนการพัฒนาความเจริญของ

สังคม วัฒนธรรมถือเป็นฐานสำคัญรองรับและส่งเสริมให้สังคมพัฒนาได้ดี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ของชุมชนที่ตกผลึกและเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีรูปแบบที่มีความ

¹ อาจารย์ ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วยเอกลักษณ์ที่เพลง
ในครอบครัวผู้ขับ
วัดประจำวันทั้งการ
งกล่อมเด็กรวมเรียก
งกล่อมเด็กในแต่ละ
มไปด้วยภูมิปัญญา
บรรพชนชาวอีสาน
นสังคมให้มีคุณธรรม
ทุก

วิจัยจึงสนใจศึกษา
ดิพันธุ์ในเขตพื้นที่
งกล่อมเด็กเหล่านี้
าผ่านบทเพลงสู่เด็ก
ษาที่สะท้อนความ
่านภาษาของเพลง
ธรรม แนวคิด หรือ
ให้เห็นถึงภูมิปัญญา
เป็นการศึกษาและ
เรให้คงอยู่ในสังคม

ท้องถิ่นอีสานจาก
า ไทโย้ย ผู้ไทและ

ขอขอบเขตการวิจัย

่อศึกษาภูมิปัญญา
ุ่มชาติพันธุ์ไทลาว
ัดสกลนคร ผู้วิจัย

ัญญาด้านภาษา
ร

1.2 ภูมิปัญญาด้านสังคม ได้แก่

ชุดความรู้ทางสังคมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก

2.ด้านข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดที่มาของ
ข้อมูลโดยกำหนดจากกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตจังหวัด
สกลนคร จากกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย ผู้ไทและ
ไทย้อยเพราะถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ที่ยังคงดำรง
วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

มีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมวรรณกรรมด้วย
การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่ม
ชาติพันธุ์ในกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดย
แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ

2.1 ภูมิปัญญาด้านภาษา
ได้แก่ การใช้คำ ภาพพจน์ และโวหาร

2.2 ภูมิปัญญาด้านสังคม ได้แก่
ชุดความรู้ทางสังคมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผล อภิปราย
ผลและข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยนำเสนอการวิจัย
เป็นบทความวิจัยแบบพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านภาษาจาก
เพลงกล่อมเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย ผู้ไทและ
ไทย้อย ในเขตจังหวัดสกลนคร ดังนี้

1. การประพันธ์เพลงกล่อมเด็กในเขต
จังหวัดสกลนคร จำแนกกลุ่มรูปแบบการประพันธ์ของ
เพลงกล่อมเด็กจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) เพลงกล่อมเด็ก
ที่มีการส่งสัมผัสท้ายวรรค เพลงกล่อมเด็กอีสานบาง
เพลงมีลักษณะการส่งสัมผัสที่ท้ายวรรคในบทนั้นๆ

ซึ่งเป็นลักษณะการใช้คำประพันธ์คล้ายรายโบราณ
มีจำนวนคำในแต่ละวรรคไม่คงที่ 2) เพลงกล่อมเด็กที่
มีลักษณะสัมผัสคล้ายกาพย์กลอน เพลงกล่อมเด็ก
อีสานมีลักษณะสัมผัสที่มีฉันทลักษณ์เป็นกาพย์กลอน
ของอีสาน จำแนกได้ดังต่อไปนี้ 2.1) เพลงกล่อมเด็กที่
มีลักษณะคล้ายกาพย์อีสาน ชนิด 4 คำคือ เพลงกล่อม
เด็กที่มีลักษณะคล้ายกาพย์อีสาน ในแต่ละวรรคจำนวน
4 คำ 2.2) เพลงกล่อมเด็กที่มีลักษณะคล้ายกาพย์ชนิด
5 คำคือ เพลงกล่อมเด็กที่มีลักษณะเป็นกาพย์อีสานซึ่ง
ในแต่ละวรรคมีคำระหว่าง 5-6 คำ มีการส่งสัมผัส
ระหว่างวรรคแต่ไม่มีบังคับคณะที่ชัดเจน และ
2.3) เพลงกล่อมเด็กที่มีลักษณะคล้ายฉันทลักษณ์กาพย์
ชนิด 7 คำคือ เพลงกล่อมเด็กที่มีลักษณะคล้ายกาพย์
ในแต่ละวรรคมีคำจำนวน 7-8 คำ มีการส่งสัมผัส
ระหว่างวรรคแต่ไม่มีบังคับคณะที่ชัดเจน และ 3) เพลง
กล่อมเด็กที่ไม่มีการส่งสัมผัสระหว่างวรรคคือ เพลงที่
ไม่มีการส่งสัมผัสระหว่างวรรค แต่อาศัยการถ่วงเสียง
วรรณยุกต์แทน

2. การใช้คำ เพลงกล่อมเด็กอีสานมี
ลักษณะการใช้คำที่แสดงถึงภูมิปัญญาการใช้ภาษาที่มี
ความงดงามเป็นวรรณศิลป์ โดยมีลักษณะการใช้คำ
ดังต่อไปนี้

2.1 การใช้คำซ้ำ คือการใช้คำที่มีรูป
และความหมายเหมือนกันมาเรียงไว้ติดกันเพื่อให้เกิด
ความงามด้านเสียงหรือเพื่อย้ำให้มีความหมายชัดเจน
ยิ่งขึ้น พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การซ้ำคำ คือ การ
ใช้คำเพื่อเน้นย้ำในระดับคำให้เกิดความชัดเจนและให้
เนื้อหามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากที่กล่าวมาข้างต้น
พบว่า มีรูปแบบการใช้ภาษาที่ใช้คำซ้ำที่มีความสัมพันธ์
ในการแสดงความหมายของคำ คือ 1.1) การใช้คำซ้ำ
เพื่อเน้นย้ำความสำคัญ 1.2) การใช้คำซ้ำเพื่อบอกการ
ลดลง (เวลา) 1.3) การใช้คำซ้ำเพื่อบอกความเข้มข้น
และ 1.4) การใช้คำซ้ำเพื่อแสดงความเบาบางของความ
หมาย 2) การซ้ำความเป็นการใช้คำซ้ำในระดับข้อความ
หรือกลุ่มคำ เพื่อเน้นย้ำให้เกิดความเข้าใจของเนื้อหา
ในเพลงกล่อมเด็กมากยิ่งขึ้น

เข้าใจในเนื้อหาเพิ่ม
หลับตาแม่กล่อม
นม
มี
หวาน...”

ย. ไทลาว : 2555)

หลับตาแม่จะกล่อม
ท่านแม่ เพราะกิน

พพจน์อุปลักษณะ
มเด็กทั้งที่มีคำเชื่อม
ภาคการศึกษาพบว่า
การเปรียบเทียบไม่ใช่
เชื่อม การเปรียบเทียบ
ไวยากรณ์ภาษาที่
ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

หลับตาแก้วแก้ว
เน
หน่วยไซ
บสิงหาทิน...”

รม. ไทโย : 2555)

จับตาเกิดลูก แม่รัก
เจ้าเปรียบเหมือน
พลีตคน
สงนบุคลลาธิฐาน
าล่อมเด็กก็सानมี
ริยเทียบบอการ
ความบันเทิงและ
ร้อง นอกจากนี้ยัง

เป็นการแสดงถึงความสามารถในการใช้คำแทนมนุษย์
ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งด้านภาษาที่มีสรรคำให้เกิด
ภาพพจน์จนนำไปสู่กระบวนการสื่อสารได้อย่าง
เหมาะสมดังตัวอย่าง

“...เตาะลิ่งตึงกะควายน้อยสีขอ
อมบักนัตกะแฉวนคอเด็กน้อย
ปะอิจ้อยกะไว้ห่งนาอิ
ปะอิลีกะไว้ห่งนาหวาน...”

(อ่อนแก้ว ศรีสร้อย. ไทโย: 2554)
ถอดความว่า

เสียงควายน้อยสีขอ อมลับคนแฉวน
คอเด็ก ทั้งนางจ้อยไว้ห่งนายาว ทั้งนางสีไว้ห่งนาแปลง
เพาะ

3.4 การใช้ภาพพจน์อริพจน์
(Hyperbole) เป็นลักษณะการกล่าวเกินจริงซึ่ง
ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กเพื่อใช้น้ำหนักให้เกิดน้ำ
หนักในการสื่อสาร เพื่อสร้างความหวังให้มีความ
ชัดเจนในจุดหมายที่หวังไว้ ดังตัวอย่าง

“...บักหัวลิ่งแม่สีให้กินหวาน
ยอตบักตาลกะสิมาจิ้มแจ่ว
กลับมาแล้วสิมาอุ้มลูกหล่า
กลับจากนาลิพาคควายเข้าคอก...”

(สมาน แก้วฝ้าย. ไทลาว : 2555)
ถอดความว่า

มะหัวลิ่งเอาไว้กินหวานยอตต้นตาล
เอามากินแกล้มน้ำพริก กลับมาแล้วจะมาอุ้มลูกรัก
กลับจากทุ่งนาจะพาคควายเข้าคอก

3.5 การใช้ภาพพจน์ปฏิพากย์
(Paradox) พบว่า มีรูปแบบการใช้ภาพพจน์ปฏิพากย์
เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังและแสดงถึงความรู้
ความสามารถด้วยการกล่าวสิ่งที่อยู่ตรงข้ามเพื่อใช้
เปรียบเทียบหรือเน้นย้ำประโยคหรือข้อความให้มี
ความชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังตัวอย่าง

“...แจนแวนเอ้ยเห็นควายเขาบ่
เห็นบ่แพ้งสิมันโตได้
เหลียวไปไกลทั้งเล้งทั้งคู่
ขาหนึ่งคู่ขาหนึ่งเหยียดชอย...”

(สำรอง ปฏิโชติ. ไทลาว : 2555)
ถอดความว่า

(นค) แจนแวนเอ้ยเห็นควายเราไหม
(นคตอบ) เห็นอยู่แต่ไม่รู้ตัวไหนมีทั้งเขาเลมทั้งเขาทุ่
(การชี้ควาย) ให้เอาขาหนึ่งคู่ขึ้นขาข้างหนึ่งเหยียด
ชอยออก

3.6 การใช้ภาพพจน์สัทพจน์ (Ono-
matopoeia) ปรากฏในการใช้ภาพพจน์นี้ในเพลง
กล่อมเด็กซึ่ง สะท้อนถึงความสามารถเลียนเสียง
ธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงคน หรือเสียงที่เกิดจาก
ปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจใน
เนื้อหาหรือเรื่องที่ฟังมากยิ่งขึ้นดังตัวอย่าง

“...ฝាប់แอมแมวเป่าลิเขียนตา
แมวโพงเป่าลิขกับม่าวมา
แมลิมื่นเชือกคั่วไปคองค่อมแมว
กุดกรู ๆ กะหัวนาข้าวกำค่า...”

(ทองดี แก้วฝ้าย. ไทลาว : 2555)
ถอดความว่า

ผนังบ้านไม่มุงแมวป่าจะชวนตา
แมวป่าจะมากัดกันเสียงแมงจะฟันเชือกใหญ่ไว้คล้อง
ค่อมแมวเสียงกรู ๆ ที่ทุ่งนาปลูกข้าวเหนียวดำ

4. การใช้โวหาร ปรากฏมีการใช้โวหารใน
เนื้อเพลงกล่อมเด็กที่สะท้อนรูปแบบการใช้โวหารใน
เพลงกล่อมเด็กดังต่อไปนี้

4.1 การใช้โวหารแบบบรรยาย
โวหารเป็นการแสดงถึงความสามารถในการใช้ภาษา
บรรยายให้รายละเอียดแก่ผู้ฟังอย่างชัดเจน มีการ
บรรยายวิถีชีวิตชุมชน การบรรยายเหตุการณ์เป็นการ
บรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ และการบรรยายการเลี้ยง

ใช้ภาษาแบบสาธก
นั้นเป็นอุทาหรณ์แก่
จำแนกได้ 3แบบ คือ
ภาษา การสาธกโดย
เพื่อการยกเหตุการณ์
ยไขว้วรรณกรรมดัง
เรื่องขุนทิงขุนเทือง
กำคาแม่สิกล้อม
นอนแล้วอย่าแอ้วอน
ด้านดง
มาสู่
วออย่าแอ้วอน
กแม่”

ผู้ไท : 2555)

หลับตาแม่จะกล่อม
นอนเสียดลูกนอน
มันมาฝากไม้ให้ลูก

รแบบเทศนาโวหาร
แบบเทศนาโวหาร
เนให้เกิดความรู้จัก
ช้ภาษาแบบเทศนา
ารเลือกสรรภาษา
กล่อมให้เป็นคนดี
รมโดยเน้นความ
รหลานจดจำเป็น

เ้เจ้าไปไหว
บวช
ม

”
ลาว : 2555)

ถอดความว่า

เมื่อเจ้าเติบโตในหน้าที่การงานให้รู้
เป็นผู้ว่านอนสอนง่าย หากเป็นผู้ชายขอให้บวชแล้ว
เคร่งครัดในข้อวัตรปฏิบัติ และกตัญญูรู้คุณพ่อแม่
นำพาท่านให้อยู่สุขสบาย

4.5 การใช้โวหารแบบอุปมาโวหาร
เพลงกล่อมเด็กมีการใช้โวหารเปรียบเทียบโดยยก
ข้อความประกอบเพื่อการเปรียบเทียบที่มีความ
ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเน้นการเปรียบเทียบเพื่อเน้นย้ำให้
เกิดความชัดเจนต่อการบอกเล่าให้เด็กฟังในเนื้อเพลง
กล่อมเด็ก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการใช้ภาษาที่มีความ
สำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นสิ่งสำคัญทั้งยังช่วยให้
เด็กเข้าใจการสื่อสารได้ง่ายมากยิ่งขึ้นดังตัวอย่าง

“...แม่ไปนาหยังบ่ทันฮอด
แม่มาฮอดแล้วเจ้าจิ่งกินนม
เจ้าหน้าปูลูดอู่สายคอ
นอนกะทออย่าฮ้างแม่เลี้ยงเจ้าใหญ่มา”

(ละมั้น นันทะวงค์. ไทโย้ย : 2555)

ถอดความว่า

แม่ไปทุ่งนายังไม่ถึง หากมาถึงแล้ว
ลูกค่อยกินนม นอนในตะกร้าใส่ยาฝูฟั้งนี้ล่ะเพราะมี
เพียงแม่เลี้ยงเจ้าเติบใหญ่ไม่มีพ่อ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านภาษาที่
ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กนั้นชี้ให้เห็นถึงความสามารถ
ในการประพันธ์และความสามารถในการสรรคำ
เพื่อใช้ในการสื่อสาร ความสามารถในการใช้คำเหล่านี้
เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ชัดเจนถึงประสิทธิภาพในด้านภาษา
ของกลุ่มชาติพันธุ์เป้าหมาย และยังสะท้อนให้เห็น
ถึงกระบวนการหรือกลวิธีสำคัญที่สื่อด้านบทเพลง
นำชุดอารมณ์ความรู้สึกไปยังผู้ฟังโดยผ่านภาษาและ
ท่วงทำนอง องค์ความรู้เหล่านี้เองเป็นภูมิปัญญา
ด้านภาษาที่เป็นความชำนาญและเกิดความงดงาม
อย่างเหมาะสมและควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบต่อไป
ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านสังคมจากเพลงกล่อมเด็ก

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย ผู้ไท และไทย้อย ในเขต
จังหวัดสกลนคร ดังนี้

1. ศาสนาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญ
ต่อสังคม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคม และ
เป็นแนวคิดสำคัญที่จะพัฒนาให้สังคมก้าวไปสู่ความ
เจริญได้เป็นอย่างดีดังที่ กฤษณา ศรีธรรมมา (2552 :55)
กล่าวว่า ศาสนาทำหน้าที่เป็นกรอบทางสังคมที่คอย
ขัดเกลาผู้คนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จำแนกได้
3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ศาสนาพุทธเป็นศาสนาสำคัญ
ที่เผยแพร่ทั่วไปในภาคอีสานในจังหวัดสกลนครเอง
ปรากฏหลักฐานมากมายทางศาสนา ทั้งศาสนสถาน
ศาสนวัตถุ และพุทธบริษัท จนกล่าวได้ว่า จังหวัด
สกลนครเป็นศูนย์กลางสำคัญทางพุทธศาสนาเพราะ
พระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่พระศาสนา
โดยเฉพาะพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ได้สมญานามว่า
เป็นพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาของประเทศไทย
จังหวัดสกลนครจึงอุดมด้วยแนวคิดสำคัญทางพุทธ
ศาสนาและได้บันทึกแนวคิดสำคัญทางพุทธศาสนาไว้
ในเพลงกล่อมเด็กดังต่อไปนี้

1.1.1 แนวคิดเรื่องอานิสงส์
ของการอุปสมบทเป็นแนวคิดทางพุทธศาสนาซึ่งกล่าว
ถึงการที่ชายเมื่ออายุครบที่จะอุปสมบทได้ (ประมาณ
20 ปี) ต้องเข้าพิธีอุปสมบทเป็นพระในพุทธศาสนา
โดยเชื่อว่าหากอุปสมบทแล้ว จะทำให้บิดามารดาได้
รับอานิสงส์มาก บ้างก็กล่าวว่าสามารถนำพาให้บิดา
มารดาขึ้นสู่สวรรค์หลังจากเสียชีวิตแล้วได้ ด้วยความ
ยึดมั่นในอานิสงส์เหล่านี้จึงมีแนวคิดที่จะให้บุตรชาย
อุปสมบทในพุทธศาสนา ดังตัวอย่าง

“เลี้ยงลูกน้อยจ้แม่เฒ่าอยากแม่บวช
คิดไปมาและอยากหนีไปบวช
เออ ฮะ เอ้อ ฮะ เอ้อ ฮะเอ้อ
เจ้าใหญ่มาให้เจ้าไปบวช
ไปทรงผนวชทางศีลทางธรรม”

(เพ็ง แก่นจำปา. ไทลาว : 2555)

เด้ามาเข้าอยู่คิง
กะถึกแค้นชวนอ่อน
ะถึกลมขวัญลุ่ม...”

เมืองโพน. ผู้ไท : 2555)

กห้องไร่แม่ก็เรียกขวัญ
ญมาสู่กายเรียกเอาขวัญ
นทุ่งนาถูกแสงแดดขวัญ
ปะทะก็ลาล้ม
เรนับถือผี เป็นรูปแบบ
ข้าใจว่ามีมาก่อนศาสนา
นภายหลังเมื่อมีแนวคิด
กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ใน
งสานเข้ากับการนับถือ
กลืน เพลงกล่อมเด็ก
และการเชื่อเรื่องผีมา
นอนหลับเพราะความ
อนชื่อผีไว้ในบทเพลง

ะสีมาหาเจ้า
าผีโพง
าแห้ว
) ฮี อือ...”

ลไชย. ผู้ไท : 2554)

กายเฒ่าผีป่าผีพงผีแบก
ด

ามสัมพันธ์แนบแน่น
ากิน ความสนุกสนาน
ในกลุ่มซึ่งอาจเป็นใน
งถิ่นนั้นๆ การศึกษา
กล่อมเด็กหลากหลายกลุ่ม

ชาติพันธุ์ในเขตจังหวัดสกลนครในครั้งนี้ พบว่า เพลง
กล่อมเด็กมีการบันทึกประเพณีเป็นภาพสะท้อนทาง
สังคมอย่างหนึ่งที่สามารถอธิบายได้ว่าสังคมจังหวัด
สกลนครมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานที่อยู่ในรูปแบบของ
กฎการจัดกิจกรรมที่เรียกว่า ประเพณี ปรากฏจำนวน
3 ประเพณี ดังต่อไปนี้

2.1 การลงช่วงเข็นฝ้าย การลงช่วง
เข็นฝ้ายจึงเป็นรูปแบบของงานหัตถกรรมและการสาน
สัมพันธ์มิตรของคนในชุมชน สารานุกรมวัฒนธรรม
ไทย ภาคอีสาน (2542: 555-558) กล่าวว่า การปั่นฝ้าย
ให้เป็นเส้นด้ายนี้ชาวอีสานเรียกว่า “เข็นฝ้าย” รูปแบบ
การเข็นฝ้ายของหญิงหม้าย (แม่หม้าย) หรือหญิงที่
หย่าร้างกับสามี (แม่ฮ้าง) เป็นรูปแบบที่สะท้อนความ
สามารถในเชิงหัตถกรรมของสตรีในสังคมจังหวัด
สกลนคร การเข็นฝ้ายที่สะท้อนในเพลงกล่อมเด็กนั้น
เป็นการแสดงจุดประสงค์ที่ต้องการสร้างครอบครัว
ซึ่ง สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และกุลธิดา ท่วมสุข (2545:
31) กล่าวว่า การที่หญิงหม้ายจะมีพฤติกรรมที่เป็นการ
“ให้ท่า” ผู้ชายก็เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเพื่อความ
อยู่รอดของครอบครัว ซึ่งมีลักษณะเป็นคนนอกสังคมที่
โดนขับออกจากสังคมดังตัวอย่าง

“...แก้วนอนแล้วแม่สิกวย
แม่สิไปเข็นฝ้ายเดือนหงายเว้าผู้บ่าว
แม่สิไปหาพ่อน้ำมาเลี้ยงให้ใหญ่สูง”

(นคร จงรักษ์. โทลาว : 2555)

ถอดความว่า

นอนหลับก่อนเกิดจะกล่อมไกวให้
นอน แม่จะไปปั่นฝ้ายคืนวันเพ็ญเกี่ยวพาราสีเพื่อหา
พ่อใหม่มาเลี้ยงเจ้าให้เติบโตมีหน้าที่การงานที่ดี

2.2 การบวชเป็นพระในพุทธศาสนา
การบวชถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากความเชื่อทาง
พุทธศาสนา ดังที่ เรวัต บังเกิดผล (2514: 4-5) กล่าวว่า
การบวชนาคหรือการอุปสมบทเป็นภิกษุ นั้น ทำได้
เฉพาะผู้ชายที่มีอายุครบ 20 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป
ความศรัทธาในอนิสงส์ของการบวชนั้นใช่เป็นเพียง

ภูมิปัญญาในการสร้างกุศโลบายให้คนสนใจไม่เรียนรู้
พุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นบรรทัดฐานทางสังคมว่าชายใน
สังคมต้องผ่านพิธีการบวชแล้วเท่านั้นจึงจะได้รับการ
ยอมรับให้สร้างครอบครัวได้ดังตัวอย่าง

“เจ้าใหญ่มาอย่าลืมคุณแม่
แม่นแม่หญิงให้เจ้าไปไหว
แม่นผู้ชายให้เจ้าไปบวช
ให้ยั้งวัดในศีลในธรรม
ให้จำนابخุญคุณแม่
พอได้แก๊งขึ้นสวรรค์”

(สำรอง พรหมทอง. โทลาว : 2554)

ถอดความว่า

เมื่อลูกเติบโตอย่าลืมพระคุณแม่
ถ้าเป็นผู้หญิงให้เคารพบ่อน้อมหากเป็นผู้ชายให้เจ้า
บวช และเคร่งครัดในศีลธรรมเพื่อได้ชกจงให้ท่านได้ขึ้น
สวรรค์

2.3 การเทศน์มหาชาติประเพณี
การเทศน์มหาชาติ ถือเป็นประเพณีสำคัญทางภาค
อีสานซึ่งยึดถือปฏิบัติกันมานาน เนื้อหาที่ปรากฏใน
เพลงกล่อมเด็กกล่าวถึงตอนที่กัณหาและชาลี ว่าการที่
ถูกชุกชอกไปแล้วเดินทางข้ามป่าเขา ได้รับความลำบาก
เพราะเมื่ออดีตชาติได้ชิวัวข้ามป่าเขา จนเมื่อถึงลำห้วย
วัวพลัดล้ม ทั้งสองไข่มืดจนเลือดวัวไหลแดงเกือบไป
หัวท้องน้ำแห่งนั้น ดังตัวอย่าง

“เออ เอ้อเออะ เออ เออะ เออ
กัณหาชาลิกะเลยชิวัวข้ามห้วยชันๆ
น้ำชุ่มๆ งัวอุ่นคุะลัดลม
สองเฒ่ากะเล่าตี กวาชิดันน้ำสีมา
บาดเลือดอาบย้อย สองคุณแม่ใส่ชา”

(โสภี ศรีสร้อย. ไทโย้ย : 2554)

ถอดความว่า

กัณหาชาลิกะเลยชิวัวข้ามลำห้วยลาด
ชันมีลำน้ำสีชุ่มวักก็เลยพลัดล้มลง ทั้งสองก็เลยตีให้วัว
รับข้ามน้ำจนขาวัวเป็นรอยบาดเลือดอาบทั่วทั้งขา

อีสานด้านภาษา
ทลาวไทโย้ย ผู้ไท
พบว่า เพลงกล่อม
ารถอันแสดงถึง
รใช้ภาพพจน์ และ
ป็นภูมิปัญญาด้าน
วามงดงามอย่าง
สืบต่อไป
อีสานด้านสังคม
สกลนครพบว่า
มสำคัญ ของเพลง
สังคมที่มีลักษณะ
ล คือ ศาสนา
การปลูกฝังและ
ร่นสูรุ่นด้วยเพลง
หนึ่งที่มีในเพลง
ร่วมไปสู่พฤติกรรม

นจากเพลงกล่อม
และไทย้อย ในเขต
นะคือ
นอีสานด้านภาษา
กลนคร เป็นเพลง
คล้องจองและไม่
ระคำประพันธ์ตาม
รานได้ จำแนกได้
มีการส่งสัมผัสท้าย
สัมผัสกาพย์กลอน
เพลงกล่อมเด็กที่มี
เพลงกล่อมเด็กที่มี
เพลงกล่อมเด็กที่มี
7 คำ และ 3) เพลง
จรรค

ความเด่นชัดในการใช้คำเพื่อสื่อสารนั้น
มีข้อน่าสังเกตว่าเพลงกล่อมเด็กมักมีการใช้คำซ้ำทั้งใน
ระดับคำและกลุ่มคำ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด
ของ บรุนแวนด์ (JanHaroldBrunvand. 1984:146-
153 ; อ้างจากนุริยัน สาและ. 2540 : 36-38)
กล่าวไว้ว่าเพลงพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นเพลงลิрик
(Lyrical Folksongs)แบบลิริกเทียมในประเภทเพลง
พื้นบ้านทับทิว คือเป็นบทเพลงที่มีการใช้ภาษาวนซ้ำ
เพื่อให้เกิดเนื้อหาที่ต่อเนื่องและทับซ้อนกัน มุ่งแสดง
ความรู้สึกเน้นไปในทางบันเทิงใจ จรรโลงใจ หรือเน้น
เนื้อหาในแง่บวกมากกว่าแง่ลบ

นอกจากนี้ภูมิปัญญาในการใช้คำภาพพจน์
และโวหารยังเป็นความสามารถในการใช้ภาษาเหล่านี้
แสดงถึงความสำคัญของเพลงกล่อมเด็กในการใช้ภาษา
ที่เป็นชุดความรู้ที่ให้ความสำคัญต่อการสรรคำเพื่อใช้
ในเพลงกล่อมเด็กสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนีย์
เลียวเพ็ญวงษ์ และกุลธิดา ท้วมสุข (2545) ที่ได้ศึกษา
วิจัยเรื่องเพลงกล่อมเด็กอีสาน พบว่า มีรูปแบบการใช้
ภาษาที่มีความงดงามเป็นวรรณศิลป์แบบหนึ่งซึ่งแสดง
ให้เห็นได้อย่างเด่นชัด ข้อน่าสังเกตประการหนึ่งซึ่งเกิด
จากกระบวนการวิจัย คือ ความไม่คงที่ของทำนองเพลง
และเนื้อเพลงของผู้บอกข้อมูล รูปแบบเช่นนี้สะท้อน
ความสำคัญให้เห็นว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นมุขปาฐะที่ยัง
คงการสืบทอดแบบดั้งเดิม คือ ไม่มีเกณฑ์ตายตัวและ
ไม่สามารถฝึกสอนกันได้วันแต่เป็นการบอกกล่าวเล่าสู่
กันฟัง

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานด้านสังคม
จากเพลงกล่อมเด็กในเขตจังหวัดสกลนครพบว่า มีการ
ใช้ภาษาที่แสดงถึงรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน
ด้านศาสนา และประเพณี ซึ่งเพลงกล่อมเด็กจึงได้
บันทึกเรื่องราวเหล่านี้ไว้เพื่อให้เกิดการสืบทอด หรือ
แม้แต่การบันทึกไว้โดยไม่เจตนา ในด้านการปกครอง
เพลงกล่อมเด็กอีสานได้อธิบายถึงลักษณะรูปแบบการ
ปกครองที่ใช้ลำดับอาวุโสเป็นสำคัญเพื่อแสดงถึง
ความกตัญญูรู้คุณแก่ผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้รู้และเป็นผู้เลี้ยง
ดูบุตรหลาน สอดคล้องกับ อารุณ พันธุ์เสือ (2546)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง เพลงกล่อมเด็กชาวไทยเขมร
บ้านตาหยวก ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัด
ร้อยเอ็ด พบว่า เพลงกล่อมเด็กชาวไทยเขมรนั้นใช้
ภาษาเขมรในการประพันธ์เพลง มีการใช้สำนวนและ
โวหาร พร้อมทั้งการใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงถึงความรู้
และความสามารถด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาได้
เป็นอย่างดี ส่วนในด้านเนื้อหาปรากฏการเล่าเรื่องและ
การสะท้อนเรื่องราวผ่านการขับกล่อมเด็กและเป็นการ
บอกเล่าเรื่องราวสังคมให้คงอยู่สืบต่อไปได้เป็นภูมิปัญญา
ด้านสังคมของชาวอีสานซึ่งควรจะอนุรักษ์สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1.1 จังหวัดสกลนครมีกลุ่มชาติพันธุ์
ที่หลากหลาย สามารถเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ
เพื่อศึกษาตามแนวทางนี้ในประเด็นต่าง ๆ ได้

1.2 นอกจากเพลงกล่อมเด็กแล้ว จังหวัด
สกลนครยังเป็นแหล่งข้อมูลทางวรรณกรรมพื้นบ้านที่
ควรรวบรวม ศึกษา และสังเคราะห์ อาทิ การสวด
สรภัญญ์ นิทานประจำเผ่า สำนวนประจำเผ่า เป็นต้น

1.3 การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย ผู้ไท และไทย้อย เฉพาะในเขต
จังหวัดสกลนคร ดังนั้นควรศึกษาเพลงกล่อมเด็กจาก
กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ไทโย้ย ผู้ไท และไทย้อย ที่อยู่ในเขต
แอ่งวัฒนธรรมสกลนคร หรืออื่น ๆ ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์
เหล่านั้นอาศัยอยู่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ศรีธรรมมา.(2552). ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน.
มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม.
เชื่อง น้อยเมืองโพน. (2555, 3 กุมภาพันธ์) .
กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท.